

بررسی مقررات دانشگاه آزاد اسلامی در بعد مسائل اخلاقی و رفتاری در بین دانشجویان

زهرة سعادت مند^۱، لیلا لندی اصفهانی^۲، محمدجواد فرهنگ^۳

چکیده

دانشگاه ها علاوه بر مسئولیت های آموزشی و پژوهشی، نقش تربیتی آنها در شکل دادن به شخصیت دانشجویان از نظر خصوصیات اخلاقی و فردی و ابعاد مختلف زندگی اجتماعی وی اهمیت اساسی دارد. انتظاری که از دانشگاه در نظام اسلامی وجود دارد، تربیت دانشجویانی است که علاوه بر تخصص و مهارت های لازم، براساس فرهنگ صحیح اسلامی، انسانهای متدین و مسؤول در قبال انقلاب و جامعه باشند. دانشجویان دانشگاه ها به لحاظ حساسیت دوران رشد و تحول خود و شرایط بحرانی زندگی بویژه در سالهای اول ورود به دانشگاه، فشارها و ناراحتی های بیشتری را تجربه می کنند که از آن جمله می توان به گسستن از زندگی قبلی و شبکه خانواده و وارد شدن در زندگی دانشجویی، کمبود خوابگاه، مشکلات معیشتی، نوع برنامه ریزی درسی، مسائل عاطفی و روانی و... اشاره کرد. امروزه یکی از معضلاتی که محیط های دانشگاهی را به شدت مورد تهدید قرار داده و هرروزه نیز بر دامنه آن افزوده می شود معضلات و مسائل سوء اخلاقی و رفتاری در میان جوانان به خصوص قشر دانشجویی باشد البته این وضعیت بین جوانان غیر دانشگاهی با دانشجویان قابل مقایسه نبوده و در مجموع دانشجویان از وضعیت مطلوب تری برخوردار هستند. ولی روند تغییرات اخلاقی و رفتاری که از چند سال گذشته شدت گرفته در هر سال نسبت به سال قبل افزایش می یابد. چه عوامل و معضلاتی بر سر راه تربیت نیروهای متخصص و متعهد در دانشگاه وجود دارد؟ و راه حل رفع آن به چه شکلی چیست؟ براین اساس دراین تحقیق سعی شده با بررسی مقررات و وضعیت موجود دانشگاه آزاد اسلامی در زمینه امریه معروف ونهی از منکر و نهادهای مجری آن موانع و مشکلات فراروی این امر را در این دانشگاه مورد بررسی قرار گرفته و با توجه به اهمیت ایجاد ساختار مناسب جهت کنترل مسائل اخلاقی و رفتاری در بین دانشجویان دانشگاه ها پیشنهاد تشکیل دفتری بنام ارشاد و راهنمایی تحت نظارت معاون دانشجویی به همراه نحوه فعالیت این دفتر داده شده است.

واژگان کلیدی: امریه معروف ونهی از منکر، مسائل اخلاقی و رفتاری، ارشاد، مقررات و قوانین دانشگاه

مقدمه:

1- استادیار دانشکده علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان

2- دانشجوی کارشناسی ارشد رشته مدیریت فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان

3- کارشناس حقوق قضائی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان

امر به معروف و نهی از منکر از جمله فرامینی است که شرع مقدس اسلام به منظور کنترل و نظارت همگانی بر رفتارهای اجتماعی و فردی بر آن پای فشرده و آن را بسیار مهم و حساس توصیف کرده است. این مهم در حوزه های متعددی از علوم اجتماعی قابل بررسی و تدقیق است که شاخه های مختلف ارتباطات اجتماعی، فرهنگ شناسی، روانشناسی فردی و اجتماعی و حتی علوم سیاسی از مهمترین آنهاست. بی توجهی به ابعاد متفاوت و گاه به ظاهر متضاد این فریضه اجتماعی بی تردید سبب مغفول ماندن فلسفه، اهداف و مکانیسم های مناسب آن و در نتیجه فقدان کارایی در نظر گرفته شده برای آن می گردد. امر به معروف و نهی از منکر همچون سایر پدیده های اجتماعی که موضوع آن موجودی زنده، هدفدار، هوشمند و با اراده به نام انسان است باید با عنایت جدی به حواشی و سایر ابعاد زندگی فردی و اجتماعی آدمی صورت پذیرد و به موضوع خود یعنی انسان به عنوان یک کل قرار گرفته درکلی دیگر شامل گروه و اجتماع و داشته ها و آموزه های فردی و اجتماعی و نیز احاطه شده توسط بسترهای موجود و سنت ها و ارزش های حاکم و غیرحاکم بنگرد در غیر این صورت صرفا و حداکثر در نقش قوانین موضوعه خشک حکومتی عمل خواهد کرد و تنها بر زندگی و رفتار ظاهری انسان ها و آن هم تا زمانی که ابزارهای امر به معروف و نهی از منکر یعنی آمران و ناهیان باقی باشند تاثیر خواهد گذارد، تاثیری که ضمانتی بر نهادینه و درونی شدن آن نیست. اگر چه هر کنش و واکنشی با موضوعیت انسان و رفتارهای انسانی به تبع مختصات و ویژگی های پیچیده آدمی دچار پیچیدگی ها و ظرافت های خاص می گردد و با نگاه های ساده انگارانه یک یا چند بعدی نمی توان به تفسیر و تحلیل و تحلیل و از همه مهمتر تعیین رفتارهای انسانی پرداخت لیکن در نظر داشتن ابعاد و عنایت به همین پیچیدگی ها می تواند ما را از استنتاجات و فرمول های ساده و سطحی باز دارد. دستکم در مقام بررسی علمی و دقیق فرایض و وظایف اجتماعی همچون امر به معروف و نهی از منکر جامع نگری و پرهیز از ساده نگری و ساده انگاری از اولیات است. از آنجائیکه هدف مادرین مقاله بررسی مقررات موجود در دانشگاه های آزاد اسلامی در بعد مسائل اخلاقی و رفتاری در بین دانشجویان است ابتدا قوانین مرتبط با این موضوع طرح و سپس مجریان دانشگاه در اجرای مقررات تعریف و ضمن بررسی وضعیت موجود راهکارهایی ارائه می گردد.

فصل اول: قوانین و مقررات دانشگاه:

بخش اول: قبل از ورود به دانشگاه:

1- از آنجائیکه بررسی صلاحیت های عمومی و اخلاقی داوطلبان ورود به دانشگاه طبق بندهای شرایط عمومی مندرج در دستورالعمل ثبت نام در مراکز آموزش عالی درج شده است داوطلبین باید پذیرش چنین شرایط ثبت نام نموده و در صورت قبولی متعهد به اجرای آن می باشند. (مصوبه 8 مورخ 1363/11/16 شورای انقلاب فرهنگی، بخش دوم ضوابط و شرایط کلی تحصیل در دانشگاه آزاد اسلامی صفحه 2)

2- برای شناسایی دانشجویانی که پس از قبولی در دانشگاه در هنگام مراجعه به دانشگاه ها از لحاظ وضعیت ظاهری و یا رفتار، منطبق با قوانین دانشگاه نمی باشند طی دستورالعمل هایی دانشگاه ها موظف می باشند در هنگام ثبت نام

سیستمی را طراحی نمایند تا فردیکه برای ثبت نام مراجعه می کنند وضعیت ظاهری و اخلاقی آنها مورد بررسی قرار گیرد. (دستورالعمل راهنمای پذیرفته شدگان متقاضی ثبت نام در دانشگاه آزاد اسلامی بند 1 بررسی وضع ظاهری و اخلاقی صفحه 2) بررسی وضع ظاهری و اخلاقی می بایست در فرمهای مربوط به بخشنامه شماره 10/22304 مورخ 73/04/12 توسط افراد واجد صلاحیت که در مسیر ثبت نام قرار گرفته اند تکمیل و جهت اقدامات بعدی به حوزه کمیته انضباطی جهت ارشاد ارسال گردد.

3- دانشگاهها موظفاند پس از ثبت نام از داوطلبان ورود به دانشگاه براساس برنامه ریزی های منظم در جلسات توجیهی و در صورت امکان در اردوهای توجیهی نسبت به مقررات آموزشی، پژوهشی، مالی و اداری، فرهنگی، انضباطی، دانشجویان را توجیه و آگاهیهای لازم را به آنها ارائه گردد. (صفحه 1 بند "ح" در دستورالعمل ثبت نام در بخش اول: اصول کلی لحاظ گردد)

بخش دوم: بعد از ورود به دانشگاه:

1- دانشجویان براساس مقررات موجود می بایست پس از ورود به دانشگاه و در طول تحصیل به منظور تحکیم و تثبیت ارزشهای والای اسلامی در حفظ و حراست محیط دانشگاهها نسبت به رعایت مقررات اخلاقی و اسلامی و نحوه رفتار و پوشش اسلامی دقت لازم را نموده و در صورت تخلف با آنها طبق مقررات برخورد خواهد شد. به برخی از این مقررات اشاره می شود:

* رعایت الگوهای پوششی مصوب 68/12/28 مجلس شورای اسلامی در خصوص استفاده کنندگان لباسهایی که استفاده از آنها در ملاء عام خلاف شرع است الزامی است.

* آیین نامه انضباطی دانشجویان مصوب شورای انقلاب فرهنگی

* مصوبات شوراهای فرهنگی و ستادهای امر به معروف و نهی از منکر در دانشگاهها

* بخشنامه ها و دستورالعمل های رؤسای مراکز آموزش عالی

در صورتیکه دانشجویی نسبت به مقررات و دستورالعملهای اخلاقی دانشگاه بی توجهی و سهل انگاری نماید اقدامات لازم در این خصوص به شرح ذیل اعمال می گردد: .

1- تذکر شفاهی و لسانی به دانشجو توسط عواملان اجرائی امر به معروف و نهی از منکر

2- پس از مرحله تذکرات شفاهی در صورت تکرار، مراتب به همراه گزارش مکتوب از تخلف انجام گرفته به همراه مشخصات وی به رئیس دانشکده و یامسئول آموزش ارسال و پس از ارشاد لازم تعهد کتبی اخذ می گردد.

3- افرادی که پس از اخذ تعهد کتبی مرتکب تخلفات اخلاقی شوند به همراه سوابق قبلی و وضعیت تحصیلی دانشجویی آنها جهت تصمیم‌گیری به کمیته انضباطی ارسال می‌گردد. طبق آیین نامه انضباطی در صورت تکرار تخلفات تنبیهات قابل تشدید می‌باشد.

فصل دوم (مجریان قوانین و مقررات انضباطی دانشگاه:

طبق وظایف و قوانین موجود افرادی که متولی نظارت و اجرای قوانین و مقررات انضباطی در دانشگاه‌ها می‌باشند، رئیس دانشگاه، معاون دانشجویی، کمیته انضباطی، دفتر فرهنگ اسلامی، کمیته امر به معروف و نهی از منکر، رؤسای دانشکده‌ها، مسئولین آموزش، مسئولین مجتمع‌های آموزشی مأمورین انتظامات و گروه‌های دانشجویی می‌باشند که به شرح نقش آنها می‌پردازیم.

1- رئیس دانشگاه:

نقش رئیس دانشگاه به عنوان بالاترین مقام مسئول در هدایت و نظارت صحیح و منطقی و فعال، امری بدیهی و در زمینه اجرای مقررات انضباطی و تربیتی به شکلی حساس تر و برجسته تر می‌باشد. چرا که مراکز آموزش عالی با هدف تربیت نیروی متخصص و متعهد راه اندازی شده و می‌بایست تمامی ظرفیت‌های محیط‌های علمی برای رسیدن به این هدف صرف شود یکی امر آموزش و دوم امر تربیت و فرهنگ. (شرح وظایف رؤسای دانشگاه‌ها)

از آنجائیکه رؤسای دانشگاه‌ها، معاونین و مدیران اجرایی را خود انتخاب می‌نمایند، عملکرد قوی یا ضعیف مسئولین دانشگاه نیز متوجه وی می‌باشد.

2) معاون دانشجویی :

معاونت‌های دانشجویی با توجه به اینکه رئیس کمیته‌ی انضباطی دانشجویی می‌باشند به صورت مستقیم در ارتباط با مسائل اخلاقی و رفتاری دانشجویان درگیر بوده و مسئولیت مستقیم دارند (آیین نامه انضباطی دانشجویی)

3) معاون فرهنگی:

این مجموعه با داشتن یک کارشناس در زمینه امر به معروف و نهی از منکر در اصل وظیفه انجام فعالیت‌های فرهنگی در ارتباط با مسائل اخلاقی، هماهنگ نمودن بخش‌هایی که در دانشگاه در این زمینه فعالیت دارند، سیاست‌گذاری و تهیه دستورالعمل‌های لازم در زمینه مسائل اخلاقی و رفتاری، آموزش نیروهای مورد نیاز در زمینه امر به معروف و نهی از منکر و... را به عهده دارد. (شرح وظایف رئیس گروه اقامه نماز، امر به معروف و نهی از منکر)

4 (مسئولین آموزش، رؤسای دانشکده‌ها و مسئولین مجتمع‌های آموزشی:

به لحاظ اینکه دانشجویان براساس رشته‌های تحصیلی در دانشکده‌ها و مجتمع‌های آموزشی مرتبط تحصیل می‌نمایند و مسئولیت این مکان‌ها به عهده‌ی رؤسای دانشکده‌ها و مسئولین مجتمع‌های آموزشی می‌باشد براساس طبق دستورالعمل آئین نامه عفاف برخوردار، تذکر، اخذ تعهد و ارشاد به عهده این افراد گذاشته شده است.

5) انتظامات:

انتظامات دانشگاه به عنوان اولین مجریان نظارت بر مسائل انضباطی و رفتاری به لحاظ گستردگی نیروها و پراکندگی آنها در محیط دانشگاه خصوصاً در مبادی ورودی از جایگاه خاصی برخوردار می باشند. این مجموعه با داشتن نیروهای خواهر و برادر جهت نظارت بر تردها از مبادی ورودی و خروجی و دانشکده ها و ساختمانها؛ وظیفه تذکر، ثبت تذکرات، ارشاد دانشجویان و پیگیری تخلفات مشهود و... به عهده دارند.

6) نقش اعضای هیأت علمی و کارکنان:

تربیت و رشد و بالندگی دانشجویان به تلاش و زحمات استادان و معلمینی است که به درستی وظیفه خطیر خود را بشناسند. بارها مشاهده شده که صحبت های ارشادی و تذکرات محبت آمیز و حتی تند اساتید در کلاس درس تأثیرات زیادی را در تغییر روحیات دانشجویان ایجاد کرده که نفوذ کلام مسئولین یا والدین این تأثیر را نداشته است.

7) دانشجویان و گروه های دانشجویی:

دانشجویان به عنوان عناصر اساسی محیط های دانشگاهی چه در ارتقاء مسائل اخلاقی و چه در کاهش آن نقش اساسی دارند. دانشجویان معمولاً در محیط های دانشگاهی از قومیت ها و خرده فرهنگ های ایرانی و بانگوش ها و سلاقی مختلف در کنار یکدیگر دوران دانشجویی خود را سپری می کنند. در دانشگاه ها دانشجویان مثل سایر نهادهای اجتماعی علائق و پیوندهایی بین آنها ایجاد می گردد. این پیوندها منشا ارتباطات قوی حتی در سال های بعد از زمان تحصیل بین یکدیگر می گردد. تأثیر دانشجویان بر یکدیگر قابل انکار نبوده و در صورت افزایش مسئولیت در بین آنها می تواند تأثیر زیادی بر تغییر رفتار و نهادینه کردن آنها شود. از این ارتباطات و مشترکات فرهنگی منجر به تشکیل گروه های دانشجویی شده که دانشگاه ها به منظور سازماندهی این گروه ها دستورالعمل های جهت تشکیل گروه ها ی دانشجویی صادر نموده اند. این گروه ها عبارتند از: 1- بسیج دانشجویی 2- تشکل های سیاسی 3- گروه های فرهنگی 4- انجمن های علمی و... .

نقش این گروه ها در ارتباط با امر به معروف و نهی از منکر خصوصاً مسائل اخلاقی و رفتاری نقش فرهنگ سازی است. البته بر اساس دستورات دینی تمامی آحاد جامعه در ارتباط با ترویج معروفات و نهی منکرات وظیفه شرعی دارند. البته در جایگاه دانشگاه این وظیفه شرعی در حد تذکرات لسانی می باشد. البته برخی از گروه های دانشجویی در شوراهای اجرائی از جمله شورای امر به معروف و نهی از منکر دانشگاه و شورای فرهنگی عضو می باشند.

فصل سوم (مشکلات موجود:

الف) دانشجویان جدیدالورود:

یکی از مشکلات اساسی محیط های دانشگاهی عدم آموزش و توجیه دانشجویان جدیدالورود در ترم های اول در زمینه ارتباط اصولی و منطقی با جنس مخالف است. جوانی که تا چند ماه قبل در یک محیط آموزشی یک جنس

درس می خوانده با گذر از یک آزمون دانشگاهی وارد یک فضای کاملاً مختلط، گسترده، با شرایط باز نظارتی هم در محیط آموزشی و هم از طرف خانواده می گردد، خصوصاً در مورد دانشجویان غیر بومی کاهش نظارت به اوج خود می رسد. این شرایط جدید برای برخی محل رشد، و برای تعدادی افول شخصیت و قرارگرفتن در سرراشیبی انحراف و تباهی است.

ب) پذیرش دانشجو:

یکی از معضلات اساسی در دانشگاه ها عدم تناسب پذیرش دانشجو با فضاهای آموزشی و کادر آموزشی، اداری، مالی، پشتیبانی، رفاهی و نظارتی می باشد. کمبود فضای آموزشی و اعضای هیأت علمی زمان برنامه ریزی را به شدت فشرده نموده و کلاسهای با ظرفیت بیش از حد استاندارد تشکیل می شود. فشرده‌گی، تعداد زیاد دانشجو در یک فضای آموزشی خصوصاً در هنگام تعطیلی کلاسها و زمانهای استراحت و در کنار آن نبود کادرهای آموزشی و اداری عدم نظارت را به دنبال داشته و این عدم نظارت، ارتباط و اختلاط دانشجویان را به دنبال دارد.

ح) قوانین و مقررات:

یکی از مشکلاتی که به نظر می رسد مربوط به کلیه ی محیط های دانشگاهی است، موضوع مقررات و قوانین موجود در زمینه مسائل اخلاقی و انضباطی است. البته این معضل ناشی از فقدان قوانین نیست، بلکه مشکل در هماهنگی و یکسان بودن در دانشگاه‌ها می باشد. از نظر دیگر برخی از این قوانین می بایست پس از مدتی مورد بازنگری قرار گرفته و تغییراتی در آن ایجاد شود که این امر به صورت سلیقه ای توسط دانشگاه ها انجام می گیرد. برای نمونه شورای انقلاب فرهنگی در خصوص مسائل اخلاقی و رفتاری و پوششی دانشجویان خواهر و برادر مقرراتی را تصویب و به کلیه ی مراکز آموزش عالی ارسال نموده ولی این قانون یا در برخی از دانشگاه ها اجرا نمی شود و یا تغییراتی در آن داده شده و به تناسب سلايق مدیران دانشگاه ها بعضاً قوانین تشدید و برخی نیز تخفیف یافته است. این عدم هماهنگی در بین دانشگاه ها انتظاراتی را برای دانشجویان ایجاد می نماید، تا در هنگام برخورد و رسیدگی به رفتارهای سوء آنها به سایر دانشگاهها استناد نمایند. حتی برخی از تحرکات دانشجویی در این زمینه در سالهای گذشته به جهت عدم هماهنگی در قوانین و در اجراء بوده است.

ه) دانشجویان :

جوانان در مرحله‌ای از رشد بسر می‌برند که این مرحله آنان را دارای رفتار و صفات و ویژگیهای خاصی می‌نماید که بکلی از مراحل قبلی متفاوت است. ویژگیهای این مرحله بگونه‌ای است که در صورت عدم کنترل و هدایت لازم، می‌تواند ابزار سقوط و انهدام شخصیت نوجوانان را فراهم نماید. ولی اگر برای تحقق نظریات تربیتی اسلام درباره تربیت جوانان، نظام سازی کنیم و نظریات و اهداف تربیتی اسلام را در این باره مرحله‌بندی کنیم

و برای آن برنامه ریزی کنیم، ویژگیهای جوانی بهترین وسیله برای هدایت و رشد استعدادها و تربیت شایسته نوجوانان خواهد شد. بعنوان مثال برخی از صفات بارز و فراگیر و شاخص در رفتار جوانان عبارت است از:

- 1- ماجراجویی و تهور.
- 2- توجه زیاد به شخصیت فرد، تشخیص طلبی.
- 3- استقلال طلبی و میل به زندگی مستقل.
- 4- سرکشی و مقاومت در مقابل جو حاکم.
- 5- تنوع طلبی.
- 6- عواطف تند و متغیر و محبتها و خشمهای افراطی.
- 7- توجه زیاد به آرایش و لباس و ظواهر.
- 8- مطلق گرایی و طرفداری های بی اندازه از افراد و اشیاء موردپسند.
- 9- دوستی ها و رازگویی های افراطی .
- 10- برتری طلبی.
- 11- توجه به مسائل ماورایی مثل جن و جادو، و هیپنوتیزم و یوگا و از این قبیل.
- 12- غریزه میل شدید جنسی و همسر خواهی.
- 13- تخیل گرایی و درون گرایی.
- 14- شبیه سازی خود با بزرگترها و تظاهر به بزرگتر بودن.
- 15- کلیات بافی و کلیات سازی های غیرواقعی.
- 16- قهرمان دوستی و تمایل به برترین ها.

دانشگاه از جمله نهادهایی است که از تمامی فرهنگ ها، گویش ها و عرف و آداب و رسوم مناطق مختلف کشور در آن مشغول فعالیت بوده و اکثریت آنرا جوان ها تشکیل می دهند. براین اساس وجود معضلات و اختلاف نظر و سلیقه ها امری طبیعی است و ضرورت برنامه ریزی صحیح و اصول متناسب با این دوران را می طلبد. در این دوران جوان به دنبال شاد بودن، پاسخگویی به هیجانات و احساسات درونی، یافتن پاسخ های منطقی و قانع کننده جهت سئوالات خود، شور و نشاط و تلاش می باشد. یکی از دلایل ترویج مسائل اخلاقی خصوصاً در زمینه پوشش عدم دست یافتن به این نیازها می باشد. طبق مذاکرات و صحبت هایی که در طول این چند سال خصوصاً یکی دو سال گذشته با دانشجویان در خصوص عدم رعایت مسائل اخلاقی و پوششی انجام گرفته دانشجویان به این موارد اشاره می کنند:

- 1 - دل انسان باید پاک باشد. خیلی افراد هستند ظاهر خوبی دارند ولی اهل هرگونه فساد و تباهی در خلوت می باشند.

- 2 - بیرون گذاشتن مو و داشتن آرایش، مگر مشکل اخلاقی دارد؟ مگر جنایت کرده ایم؟ به کجای اسلام ضرر می زند؟
 - 3 - مگر حرف زدن دختر و پسر گناه است؟
 - 4 - اختلاط دختر و پسر منجر به انتخاب خوب و مناسب همسر برای هر دوطرف می شود و خیلی مناسب تر از ازدواج های سنتی و آشنائی با یک یا دو جلسه است!
 - 5 - آرایش و پوشیدن و لباس های شیک نشانه نطافت و زیبایی است که از دستورات دینی است.
 - 6 - هر چه دختر و پسر را از یکدیگر جدا کنید نسبت به هم حریص تر می شوند.
 - 7 - سختگیریهای قبلی روی حجاب و آرایش باعث ترویج بد حجابی و رفتارهای اخلاقی شده است.
 - 8 - به جای سختگیری روی پوشش حجاب بروید سراغ آنها که باعث ایجاد فساد و فحشاء در جامعه می شوند.
 - 9 - آنقدر که در این کشور روی حجاب و پوشش و مسائل اخلاقی حساسیت وجود دارد در خود اسلام به این شکل حساسیت وجود ندارد
 - 10 - سختگیری روی پوشش، حجاب، آرایش، روابط دختر و پسر نتیجه عکس می دهد و خود عامل ترویج فساد است.
 - 11 - مسائل اخلاقی و رفتاری اگر گناه است نتیجه آن متوجه خود ما می گردد.
 - 12 - مگر در دنیا فقط ایران مسلمان دارد؟ مگر دیگر کشورهای اسلامی با بحث پوشش و حجاب و آرایش، مسائل اخلاقی به این شکل عمل می کنند؟
 - 13 - این سختگیریها کار یک عده انسان عقده ای است.
 - 14 - پدر و مادر و یا همسر من رضایت دارند که با این وضعیت حجابی در جامعه بیایم. شما حق ندارید جلوی مرا بگیرید.
 - 15 - بروید سراغ خلاف های بزرگ که در جامعه می شود را بگیرید نه پیدا بودن مو و آرایش و لباس که نشانه نطافت و پاکیزگی است.
- و توجیحات و دلائل دیگری که حاکی از عدم اطلاع و آشنائی به مسائل دینی، اعتقادی، اجتماعی، فرهنگی است.
- متأسفانه برخی از دانشجویان به غیر اینکه خود عمل نمی کنند، دیگران را نیز به تمرد و داشتنه و حتی در جمع دوستان خود آنها را تحقیر می کنند. دانشجویانی هستند که به جهت ترس تحقیر، چادر خود را درب دانشگاه از سرشان بر می دارند (البته تعداد این افراد بسیار نادر است). طبق صحبت یکی از دانشجویان دقیقاً دلیل استفاده از پوشش مد را چشم و هم چشمی و کنایه ها و حتی بی مهری های دوستان خود معرفی می کرد.
- (گروه های دانشجویی:**

گروه های دانشجویی از جمله تشکلهای، بسیج دانشجویی و گروه های فرهنگی بعضاً فعالیت های متفرقه دارند و حتی برخی از این کارها خوب بوده و پتانسیل لازم در این زمینه وجود دارد. ولی به علت عدم برنامه ریزی

و سیاست گذاری در این زمینه نتیجه به دنبال نداشته است. عدم نظارت بر گروه های دانشجویی نیز خود از عوامل ترویج مسائل سوء اخلاقی بوده که در بخش های قبلی به آن اشاره گردید.

ی) عدم وجود تشکیلات:

به نظری رسد باتوجه به مشکل اساسی در محیط های دانشگاهی عدم وجود تشکیلات مشخص با شرح وظایف کاربردی جهت نظارت و کنترل بر تخلفات اخلاقی و رفتاری دانشجویان می باشد. هریک از قسمت هایی که در بخش های قبلی از آنها نامبرده شد بخشی از فعالیت آنها به این امر اختصاص دارد و با توجه به دیدگاه ها و سلائق مختلفی که هر یک از مسئولین در رابطه با برخورد با مسائل اخلاقی و رفتاری دارند روند آنها دچار مشکل می کند.

فصل چهارم) پیشنهاد و راهکار:

آئین نامه اجرائی نظارت بر مسائل اخلاقی دانشگاهها:

1- از آنجائیکه بررسی صلاحیت های عمومی و اخلاقی داوطلبان ورود به دانشگاه طبق بندهای شرایط عمومی مندرج در دستورالعمل در مقاطع کاردانی و کارشناسی به جهت تعداد زیاد داوطلبان قبل از اعلام اسامی مشکلاتی را برای سازمان ایجاد می کند می بایست تمهیداتی از طرف واحدهای دانشگاهی اتخاذ گردد تا پس از اعلام اسامی در صورتیکه فرد قبول شده حائز یکی از شرایط عمومی مندرج در دستورالعمل نباشد ضمن تشکیل پرونده و جمع آوری مستندات لازم مراتب به گزینش سازمان مرکزی ارسال گردد. (ضمیمه شماره 1 بخش اول قسمت الف) تبصره: مسئولیت اجرای این امر به عهده دفاتر گزینش واحدها با هماهنگی دفتر مرکزی گزینش می باشد.

2- واحدهای دانشگاهی موظف می باشند در هنگام ثبت نام سیستمی را طراحی نمایند تا افرادی که برای ثبت نام مراجعه می کنند وضعیت ظاهری و اخلاقی آنها مورد بررسی قرار گیرد. (ضمیمه شماره 2 صفحه 2 بند 1 بررسی وضع ظاهری و اخلاقی)

تبصره 1: بررسی وضع ظاهری و اخلاقی می بایست در فرمهای مربوط به بخشنامه شماره 10/22304 مورخ 73/04/12 توسط افراد واجد صلاحیت که در مسیر ثبت نام قرار گرفته اند تکمیل و جهت اقدامات بعدی به حوزه معاونت دانشجویی ارسال گردد.

تبصره 2: افرادی که جهت بررسی وضع ظاهری و اخلاقی انتخاب می شوند دارای مدرک کارشناسی و ترجیحاً در یکی از رشته های روانشناسی یا الهیات و معارف اسلامی و یا علوم تربیتی باشند.

3- پس از تکمیل فرمها و بررسی وضع ظاهری و اخلاقی مراتب به دفتر اصلاح و ارشاد ارسال می گردد این دفتر پس از بررسی فرمها براساس رشته تحصیلی ضمن دعوت و توجیه این افراد آنها را با شرایط و مقررات دانشگاه آشنا می نمایند. این امر در صورت کثرت افراد می تواند به صورت مکتوب همراه با یک بروشور ارشادی و از طریق سیستم نامه رسانی به دانشجو ارسال گردد.

4- در هنگام بررسی وضع ظاهری و اخلاقی در صورتیکه کارشناس مربوطه با مواردی از جمله نامتعادل بودن وضعیت روحی و روانی و شخصیتی مواجه گردید مراتب را در همان فرم توضیح داده و از طریق دفتر اصلاح و ارشاد نیز این افراد به مرکز مشاوره معرفی تا نسبت به انجام مراحل مورد نیاز جهت تشخیص وضعیت روحی و روانی وی اقدام لازم را معمول دارند و در نهایت نظر خود را در خصوص اینگونه دانشجویان به معاون دانشجویی ارسال کنند. معاون دانشجویی نیز پس از اعلام نظر دفتر مشاوره در صورتیکه با انجام جلسات مشاوره وضعیت روحی و روانی دانشجو قابل اصلاح باشد دستورات لازم را صادر و در غیر اینصورت از ثبت نام وی خودداری می‌گردد.

5- دانشگاهها موظف‌اند پس از ثبت نام از داوطلبان ورود به دانشگاه براساس برنامه‌ریزی‌های منظم در جلسات توجیهی نسبت به مقررات آموزشی، پژوهشی، مالی و اداری، فرهنگی، انضباطی، دانشجویان را توجیه و آگاهی‌های لازم را به آنها ارائه گردد. (ضمیمه شماره 3 صفحه 1 بند "ح" در دستورالعمل ثبت نام در بخش اول: اصول کلی لحاظ گردد)

6- درخصوص اردوهای توجیهی جهت دانشجویان جدیدالورود رعایت بخشنامه شماره 20/43964 مورخ 75/6/5 الزامی است (ضمیمه 10)

7- دانشجویان موظف‌اند در طول تحصیل به منظور تحکیم و تثبیت ارزشهای والای اسلامی در حفظ و حراست محیط دانشگاهها نسبت به رعایت مقررات نحوه رفتار و پوشش اسلامی دقت لازم را نموده و در صورت تخلف با آنها طبق مقررات برخورد گردد.

تبصره 1: در خصوص مقررات نحوه رفتار و پوشش اسلامی رعایت بخشنامه شماره 75/1368-م 1 مورخ 75/05/31 الزامی است. (ضمیمه 4 صفحه 2)

تبصره 2: درخصوص الگوهای پوششی رعایت قانون مصوب 68/12/28 مجلس شورای اسلامی در خصوص استفاده کنندگان لباسهایی که استفاده از آنها در ملاء عام خلاف شرع است الزامی است (ضمیمه شماره 7) تبصره 3: در ارتباط با علائم که از مصادیق بارز تهاجم فرهنگی می‌باشد و استفاده از آنها در اماکن عمومی ممنوع است انواع آن طبق بخشنامه اعلام می‌گردد (ضمیمه شماره 8)

تبصره 4: در صورتیکه نیاز است به غیر از مقررات مندرج در این بند موارد دیگری به دستورالعمل اضافه گردد موضوع پیشنهادی در شورای فرهنگی واحد مطرح و پس از تصویب توسط ریاست واحد ابلاغ می‌گردد.

به منظور احترام به آداب و رسوم مناطق مختلف و جلوگیری از به هم خوردن فرهنگ حاکم در محل می‌بایست جلسات توجیهی دیگری جهت دانشجویان غیر بومی ساکن در خوابگاههای دانشجویی برگزار شده و آگاهی‌های لازم در خصوص آداب و رسوم منطقه به دانشجویان داده و تبعات ناشی از بی‌توجهی نسبت به این مسائل به آنها گوشزد گردد.

در صورتیکه دانشجویی نسبت به مقررات و دستورالعملهای اخلاقی دانشگاه بی‌توجهی و سهل‌انگاری نماید اقدامات لازم در این خصوص به شرح ذیل اعمال می‌گردد.

تذکر شفاهی و لسانی به دانشجو توسط عاملان اجرائی امر به معروف و نهی از منکر پس از مرحله تذکر شفاهی در صورت تکرار مراتب به همراه گزارش مکتوب از تخلف انجام گرفته به همراه مشخصات وی به دفتر اصلاح و ارشاد ارسال و این دفتر پس از دعوت دانشجو نسبت به ارشاد و توجیه حضوری وی اقدام می‌نماید.

دفتر اصلاح و ارشاد هنگام ارسال گزارش توسط مراجع ذیصلاح جهت تخلفات دانشجویان می‌بایست وضعیت تحصیلی و اخلاقی وی را بررسی و در صورتیکه برای مرتبه دوم مجدداً مرتکب تخلف شد از وی تعهد اخلاقی اخذ و مراتب به اطلاع خانواده و ولی دانشجو رسانیده شود.

افرادی که پس از اخذ تعهد کتبی مرتکب تخلفات اخلاقی شوند به همراه سوابق قبلی و وضعیت تحصیلی دانشجویی آنها جهت تصمیم‌گیری به کمیته انضباطی ارسال می‌گردد.

بخش سوم: عاملان اجرائی امر به معروف و نهی از منکر در دانشگاهها به منظور نظارت و کنترل وضعیت رفتاری و اخلاقی دانشجویان و هماهنگی بین قسمتهای انضباطی و فرهنگی واحدهای دانشگاهی، دفاتر اصلاح و ارشاد زیر نظر کمیته انضباطی دانشجویی دایر می‌گردد. وظایف دفاتر اصلاح و ارشاد به شرح ذیل می‌باشد:

بررسی و مطالعه وضعیت اخلاقی کلی دانشجویان دانشگاه
تلاش در جهت ایجاد زمینه سالم در جهت رشد و اعتلای فرهنگی و اخلاقی دانشجویان
تذکر شفاهی و توجیه دانشجویان در خصوص تخلفات انجام گرفته.
مشاوره و راهنمایی دینی و ارشاد دانشجویان با استفاده از منابع مذهبی و فرهنگی و لحاظ شیوه‌های علمی در برخورد.

تهیه پرونده مقدماتی جهت دانشجویان متخلف که این پرونده شامل:

- مشخصات کامل دانشجو.
- گزارش تخلف و یا تخلفات وی.
- اخذ سوابق تحصیلی و اخلاقی و رفتاری.

تحقیقات لازم در خصوص وضعیت وی از مراجع قانونی دانشگاه یا دانشجویان معتمد و موثق.

جمع‌آوری دلائل و مستندات قانونی در خصوص دانشجویان متخلف.

ارسال پرونده تخلفاتی دانشجو به کمیته انضباطی پس از انجام تشکیل پرونده مقدماتی

تماس مستمر با خانواده دانشجویان متخلف و در جریان قراردادادن وضعیت اخلاقی و رفتاری دانشجو به والدین و استفاده از خانواده دانشجویان در کنترل و نظارت بر دانشجویان

ارسال گزارش ماهانه از اقدامات انجام گرفته به معاون دانشجویی دانشگاه

تشکیلات دفاتر اصلاح و ارشاد شامل:

- کارشناس امور تربیتی و مشاوره
- کارشناس امور دینی و فرهنگی
- کارشناس امور حقوقی و قضائی

دفتر اصلاح و ارشاد می تواند حسب مقتضی از کارشناسان دانشگاه در زمینه های مورد نیاز استفاده و آنها را به همکاری دعوت نماید همچنین این دفتر از استادان گروه های روانشناسی، مشاوره، علوم تربیتی، الهیات و معارف اسلامی و حقوق قضائی می تواند استفاده نماید.

در خصوص دانشجویانی که دارای مشکلات روحی و روانی می باشند مراتب را از طریق معاون دانشجویی به دفتر مشاوره دانشجویی ارسال نموده و دفتر مشاوره نیز پس از انجام بررسی های علمی نظریه خود را به معاون دانشجویی ارسال می نماید.

دفتر اصلاح و ارشاد با استفاده از منابع غنی دینی و فرهنگی و همچنین مباحث علمی و با کمک از اساتید، بروشور و جزواتی را در زمینه اثرات زیانبار گناه و تبعات ناشی از انحرافات اخلاقی و بیان مصادیقی از این موضوع در هر ترم حداقل 5 مورد تهیه و نسبت به توزیع آن اقدام نماید.

معاونت فرهنگی ضمن فعال نمودن دفاتر اقامه نماز و امر به معروف و نهی از منکر واحدها و اجرائی نمودن شرح وظایف آنها نسبت به همکاری لازم با دفاتر اصلاح و ارشاد در تهیه و تنظیم و نشریات مبنی بر توجیه مستدل مبانی شرعی امر به معروف و نهی از منکر و آثار سازنده آن در رفتار انسانی و برگزاری جلسات گفتگو جهت بررسی و درک واقعی مباحث مربوط به مقوله های مهم امر به معروف و نهی از منکر اقدام نمایند.

با توجه به حساسیت تذکر شفاهی و انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر کلیه عواملان اجرائی امر به معروف و نهی از منکر می بایست دوره های آموزش لازم را که توسط معاونت فرهنگی تدوین می شود را بگذرانند.

واحدهای دانشگاهی موظفند سریعاً نسبت به تفکیک نیروهای نگهدارنده از انتظامات اقدام نمایند. نیروهای انتظامات ضمن انجام وظایف مربوطه موظفند در ارتباط با تذکر شفاهی و گزارش تخلفات مشهود افراد در محیط دانشگاه و همکاری با دفاتر اصلاح و ارشاد به عنوان عواملان اجرائی امر به معروف و نهی از منکر انجام وظیفه کنند. انتخاب این نیروها باید از میان افراد متعهد و دلسوز و مستعد علاقه مند به این بخش انجام شده و در گزینش آنها نهایت دقت و حساسیت به عمل آید.

نیروهای انتظامات موظفند ضمن انجام شرح وظایف مربوط در محل خدمت خود در صورت مشاهده تخلفات و جرائم مشهود هویت فرد خاطی را شناسایی و طی گزارش مراتب را از طریق مسئول ما فوق خود به دفتر اصلاح و ارشاد ارسال نمایند.

شوراهای امر به معروف و نهی از منکر واحدها نسبت به جذب آموزش و سازماندهی نیروهای مستعد واجد شرایط داوطلب اقدامات لازم را معمول داشته و این نیروها به عنوان عاملان اجرائی امر به معروف و نهی از منکر با دفاتر اصلاح و ارشاد همکاری می نمایند

شورای امر به معروف و نهی از منکر موظف است با استفاده از افراد ذیصلاح که قبلاً بعنوان مسئولین ارشاد تعیین شده اند اشخاصی را که شئون اسلامی را رعایت نمی نمایند و یا بطور مشهود مرتکب تخلفات اداری می شوند، به نحو مقتضی و شایسته مورد موعظه، نصیحت و هدایت قرار دهد.

مأمورین ارشاد و ناصحین در چهارچوب وظایفی که شورای مذکور مشخص می نماید اقدام به انجام وظیفه می نمایند.

مأمورین ارشاد و ناصحین لازم است در انجام وظیفه، اخلاق اسلامی را کاملاً رعایت و نسبت به حفظ شخصیت افراد و درک خصوصیات روحی و روانی آنها توجه نموده و از برخورد نامناسب و شیوه نامطلوب جدا پرهیز نمایند.

ناصحین و مسئولین ارشاد لازم است جهت پرهیز از هرگونه اقدامات سلیقه ای شیوه های پیشنهادی خود را به شورا ارائه و پس از تصویب شورا اقدام نمایند.

مسئول ارشاد و رئیس شورای امر به معروف و نهی از منکر مجاز هستند جهت ارشاد و هدایت تشویق افراد خاطی، هدایای مناسبی اهداء نمایند.

کلیه دانشجویان و اعضای هیئت علمی و کارکنان در صورت عضویت در بسیج دانشجویی یا کارکنان یا اساتید از حمایت قضائی بسیج و دیگر مزایای ناصحین و ضابطین برخوردار خواهند بود.

اعضاء بسیج در صورت اخذ کارت در داخل سازمان و درخصوص امر به معروف و نهی از منکر لازم است با هماهنگی و تحت امر شورای مذکور عمل نمایند.

فعال شدن کمیته های انضباطی و برخورد اصولی و قاطع با تخلفات و جرائم باید در اولویت برنامه های رؤسای واحد قرار گرفته و معاونین دانشجویی در سازماندهی و نظم جلسات و تسریع در رسیدگی به پرونده های ارسالی به کمیته و رعایت کلیه مقررات مندرج در آئین نامه انضباطی توجه خاصی را اعمال نمایند.

به لحاظ حساسیت وظیفه دبیران کمیته های انضباطی می بایست دبیران کمیته به صورت تمام وقت از نیروها متعهد و متدین و آشنا به مسائل حقوقی و قضائی و در اولویت دارای مدرک تحصیلی در رشته حقوق قضائی انتخاب شوند دبیران کمیته را می توان به عنوان مسئول دفتر اصلاح و ارشاد معرفی نمود.

جهت تسریع در امر شناسائی دانشجویان و نظارت برکنترل افراد به دانشگاه همراه داشتن کارت دانشجویی برای کلیه دانشجویان الزامی بوده و مأمورین انتظامات موظف می باشند هنگام ورود دانشجویان به دانشگاه کارت آنها را کنترل نمایند در همین ارتباط جهت تسهیل در امر کنترل کارتهای دانشجویان واحدها می توانند نسبت به صدور کارت تردد برای دانشجویان اقدام لازم را معمول دارند

منابع و مأخذ:

قرآن مجید

نهج البلاغه / فیض الاسلام

آثار الصادقین / آیت الله صادق احسان بخش

آیین زندگی / مرحوم حاج شیخ جواد تهرانی

اصول کافی / شیخ کلینی

امر به معروف و نهی از منکر / علی کورانی

امر به معروف و نهی از منکر / آیت الله شیخ حسن نوری

امر به معروف و نهی از منکر / استاد محسن قرائتی

بر امیرالمؤمنین چه گذشت / سید محمد موسوی کاشانی

پژوهشی در امر به معروف و نهی از منکر / محمد اسحاق مسعودی

بخشنامه ها ومقررات دانشگاه آزاداسلامی / انتشارات دانشگاه آزاداسلامی

مصوبات شورای انقلاب فرهنگی / دبیرخانه شورای انقلاب فرهنگی